

พระนพรัตน์ ยลละออ. 2558. “การปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครอง
คณะสงฆ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์” ใน วารสารวิถีสังคมมนุษย์. ปีที่ 3
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม. หน้า 111-130.

การปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์
อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
The performance of the role in the Sangha region,
Mueang District, Kalasin Province.

พระนพรัตน์ ยลละออ¹

Nopparut Yolla-or

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กาฬสินธุ์

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนา และระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ พระภิกษุ กรรมการวัด และผู้ใหญ่บ้านในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้จากการคำนวณหา กลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane. 1973 : 727) ได้จำนวน 401 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อที่มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .83 และแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของเจ้าอาวาส พระภิกษุ กรรมการวัดและผู้ใหญ่บ้าน เป็นคำถามแบบปลายเปิด สถิติวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 6 ด้าน โดย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการปกครอง และด้านการศึกษาสงเคราะห์

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของเจ้าอาวาสเพื่อการนำไปใช้และเป็นแนวทางการพัฒนาดังนี้ ควรส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการปกครอง เจ้าอาวาสควรลงโทษพระภิกษุสามเณรที่ไม่ปฏิบัติตามกฎของวัด ควรจัดมีการประชุมพระภิกษุสามเณร อยู่เสมอ และเจ้าอาวาสควรปกครองพระภิกษุสามเณรแบบกระจายอำนาจ พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้มีความรอบรู้ทั้งทางโลก และทางธรรม ให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเพื่อให้สามารถเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่ศาสนิกชนได้ ควรตั้งทีมเผยแผ่ธรรมะหลายๆ ทีม ควรจัดการศาสนศึกษาให้ดี แล้วจะทำให้พระภิกษุสามเณรมีความสามารถในการเผยแผ่ธรรมะ วัดควรปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจศาสนาธรรมและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และพระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรอบรมธรรมะในสถานศึกษา ภิกษุ สามเณรควรศึกษาหลักธรรมทั้งปริยัติและปฏิบัติให้ถ่องแท้ ควรปรับปรุงระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

คำสำคัญ: บทบาทหน้าที่ ของเจ้าอาวาส, คณะสงฆ์

Abstract

This study aimed to determine The development and implementation of The role of the Abbot in the Archdiocese the Sangha in Mueang District, Kalasin Province.

Sample In this study, is the monks, temple committee, and the headman in Muang Kalasin District, Kalasin Province. Derived from the Yamane (Yamane. 1973: 727) has 401 samples.

The research found that : 1.) Abbot must operational six aspects of public housing, the public utility, the Religious Studies, the propagation, the dominance, and the welfare, with a moderate level of performance. 2.) Guidelines are developed such as : 1. Encourage participation in governance. 2. Abbot should punish monks who do not follow the rules of the temple. 3. Meeting more often for monks, novices. 4. Abbot must rule by decentralization with monks. 5. Sangha should have developed their knowledge, both of secular and religious teaching to be able to deliver the votary. 6. Should set the Dharma Propagation of many teams. 7. Should be managed religious education so well, so the monks were able to propagate the Dharma. 8. Should cultivate that people have to understand Buddha teaching in everyday life. 9. Monks should Dhamma Training to the academy. 10. Monks and novices should study the Dharma and practice Pariyat thorough. 11. Should improve the education system of the clergy to suit the current situation.

Keywords: The Performance of the role, Sangha region

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสามสถาบันหลักของชาติไทย เป็นที่มาและถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ พระพุทธศาสนาจึงเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาและการจัดระเบียบทางสังคมไทยในด้าน ต่างๆ ทั้งด้านการปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม ประเพณี จนถึง

การดำเนินชีวิตในประจำวัน โดยมีวัดเป็นหน่วยปฏิบัติการหลักของสถาบันพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ถ่ายทอดวิชาการ ศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ไปสู่ชุมชน วัดจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นอย่างมาก กล่าวคือ วัดกับชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดลึกซึ้งจนยากที่จะแยกออกจากกันได้ วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนผูกพันกับวัดตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย วัดจึงเปรียบเสมือนชีวิตจิตใจหรือจิตวิญญาณของชุมชน และในขณะเดียวกันชุมชนก็เปรียบเสมือนร่างกายที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องอาศัยเกื้อกูลและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้นวัดและชุมชนจะต้องสมานฉันท์ให้ความร่วมมือร่วมใจและประสานสัมพันธ์อยู่คู่กันตลอดไป

พระสงฆ์ผู้ที่มีหน้าที่บริหารหมู่คณะเป็นหัวหน้าสงฆ์ในวัด ปกครองดูแลแนะนำสั่งสอนอบรมพระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรืออาศัยอยู่ในวัด และอำนวยความสะดวกกิจการทุกอย่างเกี่ยวกับวัด รวมทั้งประชาชนรอบๆ วัด ก็คือเจ้าอาวาส (พระมหาเสริมชัย ชยมงคล. 2538 : 103) อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับหนึ่ง วัดในอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ มีจำนวน 108 วัด 17 ตำบล หากเจ้าอาวาสมีการปฏิบัติงานตามภารกิจที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ดังกล่าวแล้ว ก็จะทำให้เกิดความเจริญทางพระพุทธศาสนาและจะส่งผลต่อความเจริญทางด้านจิตใจของพลเมืองในชุมชนเป็นอย่างดี เจ้าอาวาสในฐานะผู้นำในวัด มีบทบาทหน้าที่ปรากฏในทุกกิจกรรม อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เจ้าอาวาสจึงเป็นบุคลากรกลุ่มหนึ่งที่รัฐบาลให้ความสนใจ ให้การสนับสนุน ด้วยเหตุนี้ เจ้าอาวาสจึงต้องเข้าไปมีส่วนร่วม ทั้งด้านการให้คำปรึกษา การเป็นผู้นำในการพัฒนาด้านจิตใจ พัฒนาอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ

เหตุผลดังกล่าว จึงเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ ตามกรอบของกฎหมาย คณะสงฆ์และกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งผลการวิจัยจะทำให้ได้ข้อมูล และสารสนเทศเพื่อที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและกำหนดแนวทางนโยบายของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ ให้บรรลุเป้าประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่ พระภิกษุในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ พระภิกษุจาก 108 วัด ประกอบด้วย เจ้าอาวาส 108 รูป พระภิกษุ 631 รูป จำนวน 739 รูป กรรมการวัดจาก 108 วัด จำนวน 254 คน (สำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง. 2554 : 5) และผู้ใหญ่บ้านจาก 180 หมู่บ้าน จำนวน 180 คน (ฝ่ายปกครองอำเภอเมือง. 2554 : 7) รวมทั้งสิ้น 1,173 รูป/คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุ กรรมการวัด และผู้ใหญ่บ้านในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้จากการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane. 1973 : 727) ได้จำนวน 401 รูป/คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรพื้นฐาน ได้แก่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับวัดแยกเป็น

3.1.1 เจ้าอาวาส

3.1.2 พระภิกษุ

3.1.3 กรรมการวัด

3.1.4 ผู้ใหญ่บ้าน

3.2 ตัวแปรที่ศึกษา หมายถึง บทบาทของเจ้าอาวาสวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 6 ด้าน ดังนี้ (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535. 2535 : 5)

3.2.1 ด้านการปกครอง

3.2.2 ด้านการเผยแผ่

3.2.3 ด้านศาสนศึกษา

3.2.4 ด้านการศึกษาสงเคราะห์

3.2.5 ด้านสาธารณูปการ

3.2.6 ด้านสาธารณสงเคราะห์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามปลายปิด และปลายเปิด

2. ส่วนประกอบของข้อมูล แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นแบบสอบถามรายการ (Check Lists)

ตอนที่ 2 ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด รวมทั้งหมด 40 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามภารกิจสงฆ์ 6 ด้าน

2. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อตรวจ แก้ไข ปรับปรุง ให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับกรอบที่วางไว้

3. นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) ได้ค่า 0.67-1 จำนวน 3 ท่าน

4. นำเครื่องมือที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง แก้ไข ให้สมบูรณ์ และนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุ กรรมกรวัด และผู้ใหญ่บ้านในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จำนวน 40 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ .83

5. นำเครื่องมือ (แบบสอบถาม) ฉบับสมบูรณ์ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 401 คน ส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุสงฆ์ จำนวน 235 รูป คิดเป็นร้อยละ 58.60 รองลงมาเป็น คณะกรรมการวัดจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 21.95 ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 11.97 และเจ้าอาวาส จำนวน 30 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.48

2. ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 6 ด้าน โดย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการปกครอง และด้านการศึกษาสงเคราะห์และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลปรากฏดังนี้

1. ด้านการปกครอง พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า วัดยังขาดการปรึกษาร่วมกันกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีการประชุมพระภิกษุสามเณรอยู่ในระดับน้อย จึงทำให้บทบาทของเจ้าอาวาสด้านการปกครองยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

2. ด้านการเผยแผ่ พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการเผยแผ่ศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ยังให้ความสำคัญสำหรับการจัดกิจกรรมอบรมจริยธรรม แนะนำ สั่งสอน ประชาชนให้รู้จักผิดชอบชั่วดีไม่ส่อมาเสมอเท่าที่ควร พร้อมทั้งยังส่งเสริมภิกษุสามเณร ออกเผยแผ่ธรรมะในที่ต่างๆ น้อยมาก

3. ด้านการศาสนศึกษา พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการศาสนศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ทางวัดหรือเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ยังมีการจัดการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม

แก่ประชาชนทั่วไปน้อย และไม่มีทุนเพื่อการศึกษาพระภิกษุ สามเณร และเยาวชน เมื่อมีทุนในการสนับสนุนไม่เพียงพอ จึงทำให้เจ้าอาวาสมีบทบาทในด้านการศาสนศึกษายังไม่โดดเด่นเท่าที่ควร

4. **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ทางวัดยังขาดทุนทรัพย์ที่จะมาสนับสนุนด้านการฝึกอบรม เช่น การจัดอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด การอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในวัดโรงเรียน การจัดทุนสงเคราะห์เพื่อใช้ในการศึกษาสำหรับเยาวชน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้มีจิตศรัทธามุ่งเน้นให้ทางวัดจัดสร้างโบสถ์ ศาลา มากกว่าการบริจาคทุนเพื่อการศึกษา และใช้จ่ายในการฝึกอบรม พร้อมทั้งทางวัดเองก็ไม่มีวางแผนและจัดสรรทุนเพื่อการศึกษาไว้อย่างชัดเจน

5. **ด้านการสาธารณูปการ** พบว่าการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการสาธารณูปการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า วัดเจ้าอาวาสยังขาดการประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งการจัดระบบในการบริหารสาธารณสมบัติของวัดยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

6. **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** พบว่าการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ รวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า บทบาทของวัดและเจ้าอาวาสด้านสาธารณสงเคราะห์ยังไม่เด่นชัดและเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร ดังผลการศึกษาเช่น การช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยธรรมชาติ การสงเคราะห์ปัจจัยสี่ แก่พระภิกษุ สามเณร และเยาวชนตามสมควรรวมทั้งด้านการช่วยเหลือวัดอื่นที่ขาดแคลนสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าย่างขาดทุนในการสนับสนุน พร้อมทั้งการประสานงานที่ีระหว่างชุมชน วัด เจ้าอาวาส ผู้นำหมู่บ้าน และกรรมการวัด เป็นต้น

3. **แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์** พิจารณาเป็นรายด้าน ผลปรากฏดังนี้

1. **ด้านการปกครอง** วัดควรมีการปรึกษาหารือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีการประชุมพระภิกษุสามเณรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้บทบาทของเจ้าอาวาสด้านการปกครองชัดเจนขึ้น

2. **ด้านการเผยแผ่** เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ควรให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมอบรมจริยธรรม แนะนำ สักการะ พระธาตุน้ำทิพย์ จักกผิตขอบัวดี และควรส่งเสริมภิกษุสามเณร ให้ออกเผยแผ่ธรรมะ ในที่ต่างๆ ให้มากขึ้น

3. **ด้านการศาสนศึกษา** วัดหรือเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ควรมีการจัดการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนทั่วไป ควรจัดหาทุนเพื่อการศึกษาสำหรับพระภิกษุ สามเณร และเยาวชน

4. **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** วัดควรจัดอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ และเยาวชน ด้านการอบรมคุณธรรมจริยธรรมทั้งในวัด และในโรงเรียน ควรมีการจัดทุนสงเคราะห์เพื่อใช้ในการศึกษาสำหรับเยาวชน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ตามสมควร

5. **ด้านการสาธารณูปการ** วัด และเจ้าอาวาสควรมีการประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาสาธารณูปโภคของวัดอย่างต่อเนื่อง และควรจัดระบบในการบริหารสาธารณสมบัติของวัดให้ดี

6. **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** วัดและเจ้าอาวาส ควรดำเนินการด้านสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นรูปธรรมเช่น การช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยธรรมชาติ การสงเคราะห์ปัจจัยสี่ แก่พระภิกษุ สามเณรและเยาวชนตามสมควรรวมทั้งด้านการช่วยเหลือ วัดอื่นที่ขาดแคลนอย่างสม่ำเสมอตามสมควร พร้อมทั้งควรมีการประสานงานที่ีระหว่าง ชุมชน วัด เจ้าอาวาส ผู้นำหมู่บ้าน และกรรมการวัด เป็นต้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประเด็นการวิจัยที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

จากการศึกษา การปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่าเจ้าอาวาสส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจและดำเนินการบริหารจัดการภารกิจของวัดไม่มีความเชื่อมโยงกัน หรืออาจยังจัดระเบียบในการทำงานไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับ **ทวี เขจรกุล (2547)** ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาบทบาทแต่ละด้านพบว่า บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ปรากฏดังนี้ บทบาทด้านการปกครอง บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ บทบาทด้านสาธารณูปการ บทบาทด้านการเผยแผ่ บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์และบทบาทด้านการศาสนศึกษา เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติของเจ้าอาวาส ภิกษุ สามเณรและคณะกรรมการที่มีต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด โดยรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติของเจ้าอาวาส สามเณร และคณะกรรมการที่มีต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดรายด้าน พบว่าบทบาทด้านการปกครองที่มีต่อความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 เมื่อทดสอบระหว่างคู่ พบว่า มีเพียงคู่เดียวที่แตกต่างกัน คือระดับความคิดเห็นของเจ้าอาวาส และคณะกรรมการที่มีต่อบทบาทด้านการปกครอง โดยเจ้าอาวาสมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นมากกว่าคณะกรรมการ ปัญหาในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ 3 อันดับแรก คือขาดงบประมาณในการจัดการศึกษาแก่ภิกษุสามเณรขาดงบประมาณในการดำเนินการเผยแผ่และภิกษุสงฆ์ขาดความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย สอดคล้องกับ **พระมหาสุพจน์ สมนาค (2550)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านสาธารณูปการ ด้านการ สาธารณสงเคราะห์ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผลการเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตาม

สถานภาพของเจ้าอาวาสที่ไม่ได้เป็นเจ้าคณะตำบลขึ้นไป มีการดำเนินงานตามภารกิจของวัดไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับ**พระวิรุฒ นรรัตน์ (2552)** ได้ศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ภารกิจทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านสาธารณูปการ ด้านการศาสนศึกษา และด้านการเผยแผ่ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับและสามารถอภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านการปกครอง พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า วัดยังขาดการปรึกษาร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีการประชุมพระภิกษุสามเณรอยู่ในระดับน้อย จึงทำให้บทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสด้านการปกครองยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาสุพจน์ สมนาคา (2550)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านสาธารณูปการ ด้านการศาสนสงเคราะห์ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผลการเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามสถานภาพของเจ้าอาวาสที่ไม่ได้เป็นเจ้าคณะตำบลขึ้นไป มีการดำเนินงานตามภารกิจของวัดไม่แตกต่างกันและขัดแย้งกับ **เรื่อง วิเวกรัมย์ (2552)** ได้วิจัยความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเจ้าอาวาส ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมมีความ

คิดเห็นไม่แตกต่างกัน และเมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ด้านคุณธรรมและด้านความโปร่งใสโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. **ด้านการเผยแผ่** พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการเผยแผ่โดยรวม อยู่ในระดับปานกลางที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ยังให้ความสำคัญสำหรับการจัดกิจกรรมอบรมจริยธรรม แนะนำสั่งสอนประชาชนให้รู้จักผิดชอบชั่วดีไม่สม่าเสมอเท่าที่ควร พร้อมทั้งยังส่งเสริมภิกษุสามเณรออกเผยแผ่ธรรมะในที่ต่างๆน้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาสุพจน์ สมนาคา (2550)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผลการเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามสถานภาพของเจ้าอาวาสที่ไม่ได้เป็นเจ้าคณะตำบลขึ้นไป มีการดำเนินงานตามภารกิจของวัดไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับ**พระณัฐพล จูติธม (ปราบพินาศ) (2553)** ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร พบว่าการบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. **ด้านการศึกษา** พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ทางวัดหรือเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ยังมีการจัดการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนทั่วไปน้อย และไม่มีทุนเพื่อการศึกษาพระภิกษุ สามเณร และเยาวชน เมื่อมีทุนในการสนับสนุนไม่เพียงพอ จึงทำให้ เจ้าอาวาสมีบทบาทในด้านการศึกษายังไม่โดดเด่นเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับ **ทวี เขจรกุล (2547)** ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทเจ้าอาวาส

ในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาบทบาทแต่ละด้านพบว่า บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ปรากฏดังนี้ บทบาทด้านการปกครอง บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ บทบาทด้านสาธารณูปการ บทบาทด้านการเผยแผ่ บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์และ บทบาทด้านการศึกษา เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติของเจ้าอาวาส ภิกษุ สามเณร และคณะกรรมการที่มีต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด โดยรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติของเจ้าอาวาส สามเณร และคณะกรรมการ ที่มีต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดรายด้าน พบว่า บทบาทด้านการปกครองที่มีต่อความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 เมื่อทดสอบระหว่างคู่ พบว่า มีเพียงคู่เดียวที่แตกต่างกัน คือ ระดับความคิดเห็นของเจ้าอาวาส และคณะกรรมการที่มีต่อบทบาทด้านการปกครอง โดยเจ้าอาวาสมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นมากกว่าคณะกรรมการ ปัญหาในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ 3 อันดับแรก คือ ขาดงบประมาณในการจัดการศึกษาแก่ภิกษุ สามเณรขาดงบประมาณในการดำเนินการเผยแผ่และภิกษุสงฆ์ขาดความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และไม่สอดคล้องกับ พระอัฐพล ฐิตธัม (ปราบพินาศ) (2553) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.25 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการปกครอง การเปรียบเทียบ พบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล มีความคิดเห็นแตกต่างกันตามพรรษาและวุฒิการศึกษาบาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรี ที่มีอายุ วุฒิการศึกษา วุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวัดตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีไม่แตกต่างกัน

4. **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ทางวัดยังขาดทุนทรัพย์ที่จะมาสนับสนุนด้านการฝึกอบรม เช่น การจัดอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด การอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในวัดโรงเรียนการจัดทุนสงเคราะห์เพื่อใช้ในการศึกษาสำหรับเยาวชน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้มีจิตศรัทธามุ่งเน้นให้ทางวัดจัดสร้างโบสถ์ ศาลา มากกว่าการบริจาคทุนเพื่อการศึกษาและใช้จ่ายในการฝึกอบรม พร้อมทั้งทางวัดเองก็ไม่ได้มีการวางแผนและจัดสรรทุนเพื่อการศึกษาไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาสุพจน์ สมานคำ (2550)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ระดับการดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา และไม่สอดคล้องกับ **พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต)(2543 : 18)** ได้กล่าวถึงการบริหารงานของวัดว่า มีความสำคัญการทำให้วัดสามารถพัฒนาไปในแนวทางที่ถูกต้อง กล่าวคือ ทำให้ภิกษุสงฆ์สามเณร มีความรู้ ความสามารถและทำให้ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย วัดสามารถทำหน้าที่เผยแผ่วิถีชีวิตที่ประเสริฐไปสู่สังคม ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการวัดเป็นวัดของชุมชน ทำให้เป็นศูนย์การศึกษาเล่าเรียน และทำให้วัดมีความร่มรื่นเป็นที่พบปะนันทนาการของประชาชน

5. **ด้านการสาธารณูปการ** พบว่าการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการสาธารณูปการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า วัด เจ้าอาวาสยังขาดการประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง ทั้งการจัดระบบในการบริหารสาธารณสมบัติของวัดยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับ **ทวี เขจรกุล (2547)** ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาบทบาท

แต่ละด้านพบว่า บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ ปรากฏดังนี้ บทบาทด้านการปกครอง บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ บทบาทด้านสาธารณูปการ บทบาทด้าน การเผยแผ่ บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ และบทบาทด้านการศาสนศึกษา เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติของเจ้าอาวาส ภิกษุ สามเณร และคณะกรรมการที่มีต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด โดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติของเจ้าอาวาส สามเณร และคณะกรรมการ ที่มีต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดรายด้าน พบว่า บทบาทด้านการปกครองที่มีต่อความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 เมื่อทดสอบระหว่างคู่ พบว่า มีเพียงคู่เดียวที่แตกต่างกัน คือ ระดับความคิดเห็นของเจ้าอาวาส และคณะกรรมการที่มีต่อบทบาทด้านการปกครอง โดยเจ้าอาวาสมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นมากกว่าคณะกรรมการ ปัญหาในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ 3 อันดับแรก คือ ขาดงบประมาณในการจัดการศึกษาแก่ภิกษุ สามเณรขาดงบประมาณในการดำเนินการเผยแผ่ และภิกษุสงฆ์ขาดความรู้ความเข้าใจใน พระธรรมวินัยและไม่สอดคล้องกับ **พระณัฐพล จูติธม (ปราบพินาศ) (2553)** ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.25 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านการศาสนศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการปกครอง การเปรียบเทียบพบว่า การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล มีความคิดเห็นแตกต่างกันตามพรรษาและวุฒิการศึกษาบาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรี ที่มีอายุ วุฒิการศึกษา วุฒิการศึกษานักธรรมต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวัดตามหลักพรหมวิหาร 4 ของพระสงฆ์ในวัดเขตธนบุรีไม่แตกต่างกัน

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่าการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ รวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ก็ปรายได้ว่า บทบาทของวัดและเจ้าอาวาสด้านสาธารณสงเคราะห์ยังไม่เด่นชัดและเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร ดังผลการศึกษาเช่น การช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยธรรมชาติ การสงเคราะห์ปัจจัยสี่ แก่พระภิกษุ สามเณร และเยาวชนตามสมควรรวมทั้งด้านการช่วยเหลือวัดอื่นที่ขาดแคลนสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ายังขาดทุนในการสนับสนุน พร้อมทั้งการประสานงานที่ตึงระหว่างชุมชน วัดเจ้าอาวาส ผู้นำหมู่บ้าน และกรรมการวัด เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาสุพจน์ สมนาคา (2550)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ พบว่า ระดับการดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผลการเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จำแนกตามสถานภาพของเจ้าอาวาสที่ไม่ได้เป็นเจ้าคณะตำบลขึ้นไป มีการดำเนินงานตามภารกิจของวัดไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับ **พระวิรุต นรรัตน์ (2552)** ได้ศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพาน จังหวัดเชียงรายพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ภารกิจทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านสาธารณูปการ ด้านการศาสนศึกษา และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

สรุปจากการศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเจ้าอาวาสและทำให้สะท้อนถึงการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ ขาดงบประมาณในการ

จัดการศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์ ขาดงบประมาณในการดำเนินการเผยแผ่ และภิกษุสงฆ์ขาดความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัย สำหรับการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการปกครอง และด้านการศึกษาสงเคราะห์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการศึกษาเรื่องนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ อันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสตามทัศนะของผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอให้ออกข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาดังนี้

1) **ด้านการปกครอง** ควรส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการปกครอง เจ้าอาวาสควรลงโทษพระภิกษุสามเณร ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎของวัด ควรจัดมีการประชุมพระภิกษุสามเณรอยู่เสมอ และเจ้าอาวาสควรปกครองพระภิกษุสามเณรแบบกระจายอำนาจ

2) **ด้านการเผยแผ่** พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้มีความรอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ให้รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเพื่อให้สามารถเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่ศาสนิกชนได้ ควรตั้งทีมเผยแผ่ธรรมะหลายๆทีม ควรจัดการศาสนศึกษาให้ดี แล้วจะทำให้พระภิกษุสามเณรมีความสามารถในการเผยแผ่ธรรมะ วัดควรปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจศาสนาธรรมและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และพระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรอบรมธรรมะในสถานศึกษา

3) **ด้านการศาสนศึกษา** ภิกษุสามเณรควรศึกษาหลักธรรมทั้งปริยัติและปฏิบัติให้ถ่องแท้ ควรปรับปรุงระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ควรจัดหาสถานที่เรียนให้เพียงพอและควรจัดให้มีการอบรมธรรมะ หรือรักษาศีลภาวนา อย่างเคร่งครัดในช่วงเข้าพรรษา

4) **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** ควรพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งปฏิบัติธรรม รัฐควรสนับสนุนการปรับปรุงวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ควรปรับปรุงวัดให้เป็นแหล่งการศึกษาตามอัธยาศัยของประชาชนและควรจัดสรรงบประมาณเพื่อให้โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์สามารถดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง

5) **ด้านการสาธารณูปการ** พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปรับปรุงวัดให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สงบและร่มรื่น เจ้าอาวาสและคณะกรรมการควรได้มีการวางแผนก่อนจะดำเนินการก่อสร้าง สิ่งก่อสร้างใดๆ ภายในวัดจะทำให้พื้นที่หรือบริเวณวัดเป็นสัดส่วนเรียบร้อยและสวยงามวัดควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างควรคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับ ไม่ควรก่อสร้างเพื่อสะสมวัตถุ หรือเพื่อแข่งขันบารมีกันและรัฐควรมีนโยบายสนับสนุนการสาธารณูปการที่ชัดเจนและต่อเนื่อง

6) **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** วัดควรเป็นศูนย์รวมในการสร้างสามัคคีธรรมในชุมชน วัดควรเป็นศูนย์กลางที่สามารถชี้นำทิศทางที่ถูกที่ควร ชาวบ้านและวัดควรเป็นที่พึ่งซึ่งกันและกัน และเจ้าอาวาสสนใจงานส่วนตัวมากเกินไป ไม่มีเวลาในการสงเคราะห์ชาวบ้านและเด็ก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาค้นคว้านี้มุ่งศึกษา การปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามบทบาทของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้ศึกษาขอเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในโอกาสต่อไป ดังนี้

1) ควรศึกษาบทบาทที่พึงประสงค์ของเจ้าอาวาส หรือภิกษุสงฆ์ โดยทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนทั่วไปหรือพุทธศาสนิกชน

2) ควรศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมของภิกษุสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

3) ควรศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการวัดที่มีขนาดแตกต่างกัน เช่น ขนาดเล็ก กลาง และขนาดใหญ่

4) ควรศึกษาเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการวัดที่อยู่ในพื้นที่ต่างต่างกัน เช่น ระหว่างวัดที่อยู่ในชุมชนเมืองและวัดที่อยู่ในชนบท หรือระหว่างวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง และวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภออื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- ทวี เขจรกุล. (2547). บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตปกครอง
คณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. คุรุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม.
- พระณัฐพล ฐิตธมฺโม (ปราบพินาศ). (2553). การบริหารงานวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหม
วิหาร 4 ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร.
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พระมหาสุพจน์ สมานคำ. (2550). การดำเนินงานตามภารกิจของวัดในเขตปกครอง
คณะสงฆ์ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- พระมหาเสริมชัย ชยมังคโล. (2538). การบริหารวัด. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธ
ภาวนา วิชาธรรมกาย.
- พระวิรุฒ นรรัตน์. (2552). บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์: กรณี
ศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพาน
จังหวัดเชียงราย. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
ถ่ายเอกสาร.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). (2543). กรณีวิวาทะ : พระพุทธเจ้าปรีณิพพาน
ด้วยโรคอะไร. กรุงเทพฯ ฯ : พระธรรมทูตสายต่างประเทศ โครงการอบรมพระ
ธรรมทูตสายต่างประเทศ กองวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- เรือง วิเวกรมย์. (2552). ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานตามหลัก
ธรรมาภิบาลของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. รัฐประศาสน
ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. ถ่ายเอกสาร.